

Observații despre Institutul Ungar din Munchen și despre *ceangăi*

Abordarea, în cadrul Institutului Ungar din Munchen, a *cazului* catolicilor din Moldova (numiți în literatura de specialitate *ceangăi*, denumire pe care ei, în majoritate, o resping) este reprezentativă pentru modul de tratare a tematicii referitoare la România, în acest institut. Ea poate lămuri rolul rezervat Institutului Ungar din Munchen, cu precădere în spațiul german, dar nu numai aici.

De aceea, mă voi limita la *cazul* lucrării, relativ recente (1999), a domnului Meinolf Arens, angajat al Institutului Ungar din Munchen, **Anmerkungen zur Geschichte und Ethnizität der Katholiken in der Moldau zwischen dem 13 und 20 Jahrhundert (Observații despre istoria și etnicitatea catolicilor din Moldova între secolele XII și XX)**.

Nu atât faptul că Meinolf Arens vorbește de „aproximativ 80.000 - 100.000 *ceangăi* ce vorbesc limba maghiară” (!?), și de „restul de aproximativ 200.000 de catolici moldoveni care, în urma unui proces de asimilare de secole, ce în sec. XIX și XX, prin măsuri statale și bisericești coercitive, a fost accentuat, folosesc româna ca limbă maternă și uzuală și se declară ca aparținând națiunii române” (p.2) este de remarcă. Deși e evident că pentru domnul Arens absolut toți catolicii din Moldova, inclusiv *ceangăii*, sunt sau au fost maghiari, la recensământul din 1992, în întreaga Moldovă, mai puțin de 5.000 de persoane se declaraseră maghiari.

Argumentația și modul de apreciere a surselor citate, dar și referirile la România în general, atrag atenția și sunt caracteristice prin intenționalitate: „România s-a format în 1858/61 prin unirea celor două principate, Moldova și Valahia, care s-au constituit în sec. XIV. Ele ar fi fost, după o concepție răspândită și în istoriografia vestică, dar care este de nesustenut, deja în secolele premergătoare sec.XIX, locuite de o populație românească omogenă” (p.1). În ceea ce privește sursele, două exemple sunt suficiente: aprecierile privindu-l pe *ceangăul* Dumitru Mărtinaș și sursa imediat următoare, Mikecs Laszlo.

La Dumitru Mărtinaș, **Originea *ceangăilor* din Moldova**, București, 1985 (ediția a II-a revizuită de Coja Ion și Șoitu Laurențiu, Bacău, 1997), Arens notează: „Principalul susținător al punctului de vedere avansat la doctrină de stat în România comunistă în anii '80, și de atunci devenit oficial, cu privire la catolicii din Moldova. Metodică și problematică neștiințifică. Orientare extrem – naționalist românească” (p. 12).

În cadrul „tezelor care demult sunt infirmate științific” amintește și tezele românești, adăugând: „Problematic este că ultimele două teze, începând din anii '80 sunt susținute în România doctrinar și în continuare, ca singurele acceptabile de către stat și dioceza de Iași (mai ales de Mărtinaș – 1997)” (p. 5).

Evident, pentru domnul Arens nu are nici o relevanță faptul că Dumitru Mărtinaș (decedat în 1979 și care n-a reușit nici măcar să-și publice cartea, atât cât a trăit), în 1997, nu putea să mai susțină nimic. Când l-am confruntat telefonic cu această dilemă, domnul Arens a eschivat simplu și convingător: domnia sa știa că domnul Mărtinaș fusese un comunist. N-am reușit să aflu nici de unde avea astfel de informații, nici de ce în această postură nu reușise să-și publice cartea.

Să comparăm cu modul în care este tratat Laszlo Mikecs, **Csangok**, Budapesta, 1947: „Cea mai importantă cercetare a cauzelor, desfășurării și consecințelor imigrării și colonizării *ceangăilor*, printre altele și asupra evoluției ulterioare a principatului Moldova. Mikecs a analizat pentru cercetările sale și un apreciabil material lingvistic” (p. 12).

Pentru a elucida scopul în care a fost scrisă această „Wichtigste Untersuchung” (cea mai importantă cercetare) citez din cartea scrisă între octombrie 1940 și iulie 1941, deci după Dictatul de la Viena: „Nimănui nu i-a trecut prin minte să ne folosim de Marele Război (primul război

mondial – n.n.), în care s-a scurs sângele atâtor maghiari, în folosul rasei noastre. Doar unul s-a gândit la asta, pe care l-am respectat printre noi mult timp și care a fost unul dintre sufletele științei maghiari: Gyorffy Istvan. În 1916...” (p. 310). Ce spune acest „suflet al științei maghiare” aflăm din cuprinzătoarele citate prezentate de Mikecs de-a lungul paginilor 312 – 313 și din care extrag câteva: „Moldova este pământ străvechi maghiar... Locuitorii ei au fost veacuri de-a rândul maghiari și sângele nostru maghiar, deși subțiat, dar nesecat, și acum mai trăiește aici. Valahii cu îngăduința noastră s-au așezat în Moldova și voievozii lor se închinau regilor și căpeteniilor noastre. Avem deci toate drepturile să ne orientăm politica spre redobândirea acestui pământ străbun”; „Prin Moldova, Marea Neagră este la aceeași distanță de noi ca Adriatica, și până la Galați se poate circula cu vapoare maritime pe Dunăre. Stăpânind Moldova am putea lua în cercul nostru de interes întregul Răsărit”; „Ceangăii habar nu au că în afară de secui mai sunt pe lume și alți maghiari. Nici pe aceștia nu-i prea iubesc, pentru că dacă se poate șmecherul descurcăreț îl înșeală pe ceangăul neînvățat și naiv”; „Cel mai radical ar fi să alipim pământul ceangăiesc patriei noastre, dar asta nu îndrăznim să sperăm. Dar am putea ajunge să realizăm ca regatul maghiar să fie garantul catolicilor moldoveni și ca Biserica Moldovei să țină de noi, deoarece România, fiind un stat ortodox, nu poate rezolva fără prejudecăți problemele cetățenilor ei catolici. În cazul în care i-am putea asigura pe catolicii din Moldova cu preoți maghiari și ceangăii și-ar putea crea școli maghiare, ale căror certificate să fie recunoscute de statul român, i-am putea păstra pentru maghiarime”. Idei preluate și dezvoltate de Mikecs, dar și de alții, până în zilele noastre.

Să vedem de ce și cum a dezvoltat Mikecs în „cea mai importantă cercetare” ideile lui Gyorffy și propriile idei: „Știința ce caută adevărul, la prima vedere pare absolută, ignorând viața. Dar creierul și mintea, care cultivă știința, sufletul, care se scufundă în ea, intuiția, care vede în esența ei, reprezintă propria epocă și rasă” (p. 321); „Am văzut că ceangăii sunt un neam maghiar fără evenimente, pentru care azi este ca și ieri: vegetează” (p. 322).

Luând în considerare noua graniță de după Dictatul de la Viena, Mikecs spune: „De aceea, trebuie în viitor înmulțită maghiarimea răsăriteană, să facem în rândul ei mari colonizări, să modificăm cu îndemânare așezarea ei geografică, să îmbunătățim, să întărim. Cea mai mare opreliște pentru acestea, o știm cu toții, sunt românii, doar trăim într-o țară întreagă, cu ei amestecați” (p. 325).

„Țelul, în legătură cu ei, e simplu: să creem o graniță mai curată între cele două neamuri. Noi la Carpați nu putem renunța. Chiar și pe aceia îi înțelegem care nu doresc să-i aducă pe ceangăii înapoi, din locurile lor, deoarece pe baza dreptului primului ocupant și al celui istoric trăiesc ei acolo, pe meleagurile vechilor hotare ale maghiarimii. Dar dacă timpurile și strategia modernă au împins înapoi hotarele, de pe coastele exterioare ale Carpaților, de la marginea șesurilor Siretului și ale munților, poate că nu ne ciuntim, nu ne restrângem cu suflet mic, dacă fixăm crestele Carpaților ca noua graniță a neamului sau, mai bine zis, ca punct de plecare a recuceririi. Acestei cuceriri... trebuie să-i cedeze românimea: trebuie să înceapă constituirea lentă a locurilor centrale de respingere a lor, în direcția șesurilor de dincolo de Carpați. Planul nostru, oferta noastră este cât se poate de cinstită: să decidă între noi forța neamului. Chiar dacă nu am dori aceasta, timpul tot o să o aducă cu sine. Poate că e o îndrăzneală din partea noastră a vedea în forța neamului instrumentul de îndepărtare a românimii. Oare socotim bine, vedem un semn încurajator, cunoaștem un neam maghiar care ar putea duce la bun sfârșit această istorică recucerire? La secui ne gândim. I-a rămas acestui neam un sănătos, nestrîcat instinct, căruia, dacă îi asigurăm libertatea și dreptul necesar, îl putem vindeca, făcându-l puternic pe secui și recucerind Ardealul: prolificitatea” (p. 326).

Amintind de atracția constantă de emigrare a secuilor înspre România, „Romania fele”, continuă: „Și această așezare (colonizare) trebuie însoțită de o mare acțiune de apărare a patriei, care să populeze, cu acest neam de mare tradiție armată, Carpații Răsăriteni, Bistrița, Năsăudul,

Maramureșul, pentru ca printr-o pază a graniței secuiască de tip nou, modernă și de asta am auzit deja, să ne putem apăra țara și să întărim sentimentul de siguranță al maghiarimii” (p. 326-327).

Mikecs a abordat și problema schimbului de populație, care i se pare foarte simplă: „*Alegerea locului ceangăilor în Ardeal ar fi simplă: strămoșii lor pe valea Someșului s-au înghesuit înainte spre exteriorul Carpaților, cultura lor populară aparține și azi culturii văii Someșului. Istoria și etnologia împreună așteaptă deci întoarcerea acestui neam, ca și meleagurile acestea, a căror gospodărire se aseamănă cu cele din jurul Siretului”* (p. 327-328).

Se știe că o astfel de propunere, în care erau incluși și *ceangăii*, a fost făcută de Ungaria în timpul celui de-al doilea război mondial, fiind categoric respinsă de România. Cu această ocazie, *ceangăii* au ținut încă o dată să-și afirme apartenența la poporul român și atașamentul față de România. Au fost siliți să o mai facă și între 1948 – 1954, când au rezistat, încă o dată, tentativei de maghiarizare sub regimul comunist, care, prin numeroșii lideri maghiari aflați în posturi cheie, a urmărit vechile țeluri ale maghiarimii. Aceste proiecte, se știe, au și astăzi numeroși susținători și protagoniști, atât în interiorul cât și în exteriorul țării.

Nu întâmplător Asociația Ceangăilor – Maghiari din Moldova a apărut la Sf. Gheorghe, în *Țara Secuilor*, cu pretenția de a-i reprezenta pe toți catolicii din Moldova. Nu întâmplător UDMR susține acțiunile acestei asociații; nu întâmplător primul ministru maghiar se ocupă personal de *problema ceangăilor*, nu întâmplător *specialiști în popoare fino-ugrice* sunt atrași în aceste acțiuni sau Institutul Ungar din Munchen se angajează *științific* în sensul arătat.

Cine cunoaște chiar și numai *produsele* referitoare la România ale Institutului Ungar nu-l mai poate privi decât ca pe unul de propagandă.

Problematic, vorba domnului Arens, este nu faptul în sine, al propagandei, care, dacă este făcută onest, e legitimă. *Problematic* este că, așa cum reiese din citatele de mai sus, de onestitate nu poate fi vorba. *Problematic* este că istoricii germani angajați de acest institut se lasă manipulați, folosind surse rasiste. Eu mă îndoiesc că domnul Arens cunoaște suficient limba maghiară, pentru a a se putea descurca fără ajutorul, binevoitor desigur, al *colegilor* maghiari.

Așa cum a arătat convingător întemeietorul *hungaristicii germane*, dr. Johann Weidlein, una dintre marile deficiențe ale cercetării germane este dependența aproape totală în anumite domenii, prin necunoașterea limbii maghiare, de oferta autorilor maghiari și preluarea ei necritică.

În ceea ce privește sursele românești, cercetarea istorică românească, pentru dl. Arens, așa cum mi-a spus-o foarte direct, ea nu există, nu merită acest nume.

Problematică este și recurgerea la *ajutorul frățesc fino-ugric*, finlandez, al doamnei Tytti Isohookana – Asunmaa, într-o acțiune cu substrat preponderent politic. Atragerea motivată politic a doamnei Tytti s-a făcut prin intermediul domnului Komlossy Jozsef, rezident elvețian și vicepreședinte al Uniunii Federative a Grupurilor Etnice Europene (sper că am tradus corect), și cu ajutorul UDMR, în scopul mărturisit, de a problematiza integrarea României în Uniunea Europeană (vezi *Magyar Nemzet* din 20.09.1999).

Dar cea mai problematică este ignoranța, indolența și incapacitatea politicii românești, a tuturor guvernelor de după Revoluție, de a lua o poziție clară și de a-i proteja pe catolicii din Moldova de insistentele activități de *trezire a conștiinței lor naționale*, de *reconvertire la maghiarism*, mergând până la diferitele metode de *cumpărare* a aderenților, în care au excelat UDMR și Budapesta.

Este semnificativ că până și un Președinte al României, ca Emil Constantinescu, a ignorat scrisoarea iscălită de nenumărați locuitori ai localității Cleja (primul obiectiv de cucerit în strategia maghiarizării), prin care i se solicita ajutorul.

De aceea, faptul că *Raportul* doamnei Tytti și *argumentele* domnului Frunda la Stasbourg au avut succes și au determinat *recomandările* cunoscute, privindu-i pe *ceangăii*, nu a mirat pe nimeni, cel mai puțin pe cei direct vizați. Aceștia însă, catolicii din Moldova, au trecut de-a lungul timpului prin prea multe încercări, unele infinite mai grele, fără a se clinti în credința apartenenței lor. O dată în plus ei nu se vor lăsa maghiarizați. Aceasta o știu foarte bine toți cei angajați în asemenea acțiuni.

De aceea, toată tevatura din jurul *ceangăilor* nu poate servi decât scopului de a discredita pe unii și de a distra atenția de la problemele nerezolvate ale altora sau rezolvate *specific*, în spirit câtuși de puțin european.

Ceangăii înșiși se pot întreba, pe bună dreptate, de ce nici doamna Tytti, nici Consiliul Europei nu par deloc neliniștiți de lipsa de reprezențare directă în parlament a minorităților, de lipsa partidelor pe bază etnică în Ungaria sau de apariția noțiunii de *dublă identitate*, ce marchează stadiul final de asimilare a tuturor minorităților, cu excepția țiganilor. Noțiunea este folosită de cercetătorii maghiari și germani, pentru a-i desemna pe cei care simt unguerește, vorbesc numai limba maghiară, dar care mai au amintirea originii lor etnice diferite. Cam puțin pentru autoproclamatul *Paradis al minorităților*.

Nici faptul că în Ungaria există școli, care se numesc ale minorităților, și în care se predă limba maternă, ca limbă străină, două ore pe săptămână, nu pare a deranja pe nimeni.

I s-ar permite României un atare cinism?

Așa-zisa *problemă* a catolicilor din Moldova trebuie depolitizată. Abordarea ei deschisă, cinstită și, mai ales, ținând cont de poziția și dorințele covârșitoarei lor majorități este singura normală și responsabilă.

Trebuie înțeles că ei nu vor accepta niciodată și din partea nimănui să li se spună și, cu atât mai puțin, să li se impună cine sunt, ce au fost și ce trebuie să fie.

Intangibilitatea demnității și a dreptului lor la propria conștiință națională trebuie respectată!